

Vaktherapie

Het onderwerp

Vaktherapie ondersteunt de patiënt bij het ontdekken en veranderen van dysfunctionele manieren die in het verleden zijn ontstaan en in het heden voor klachten zorgen. De vaktherapeut creëert een context waarin patiënten nieuwe ervaringen opdoen die een trigger kunnen zijn tot verandering. In de verschillende werkvormen van vaktherapie (dans, drama, beeldend werken en muziek, spel, beweging of lichaamsgericht) wordt de patiënt uitgenodigd om door te 'doen en ervaren in dit moment' zijn eigen manieren van waarnemen, denken, voelen en handelen te ontdekken.

De generieke module beschrijft inhoud en organisatie van de onderscheiden vaktherapieën:

Beeldende therapie, danstherapie, dramatherapie, muziektherapie, psychomotorische (kinder)therapie en speltherapie.

De patiënt kan binnen vaktherapie aan verschillende behandeldoelen werken, gericht op o.a.:

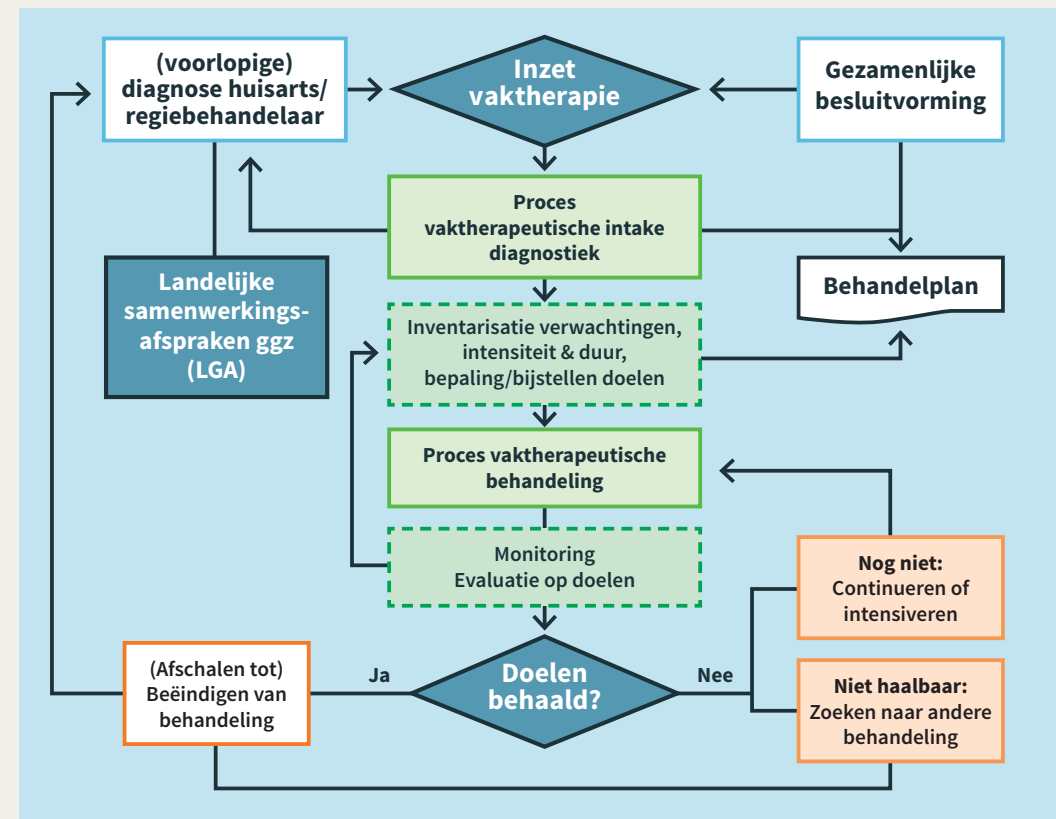
versterken van autonomie	reguleren van emoties, impulsen en/of agressie	reguleren van spanning en leren ontspannen
assertiviteit	leren voelen, hanteren en bepalen van grenzen	verbeteren van lichaamsbeleving
zelfvertrouwen, zelfbeeld	verliesverwerking	sociaal functioneren

Dit zijn stoornisoverstijgende doelen, waarbij vaktherapie zich richt op belangrijke z.g. transdiagnostische factoren (zie voor een overzicht schema 2). Deze factoren kunnen een rol spelen bij uiteenlopende stoornissen, met name angststoornissen, autismespectrumstoornissen, depressieve stemmingsstoornissen, persoonlijkheidsstoornissen, psychotrauma- en stressorgerelateerde stoornissen, schizofrenie- en andere psychotische stoornissen, somatisch symptoomstoornis en verwante stoornissen, en voedings- en eetstoornissen.

Patiëntenperspectief

Klachtgerichte vaktherapie helpt de patiënt bij het opheffen, verminderen of accepteren van lichamelijke, verstandelijke, psychische, psychosomatische of psychosociale problematiek en ondersteunt hen om terugval en hernieuwde klachten zoveel mogelijk te voorkomen. Persoonsgerichte toepassing betekent aandacht geven aan de sterke kanten van de patiënt en het bevorderen van diens welbevinden, kwaliteit van leven en persoonlijke ontwikkeling. In vaktherapie staat, naast het praten over die mogelijkheden, het ervaren van de patiënt centraal. Op die manier ondersteunt de vaktherapeut, op een andere manier dan in verbale therapie, patiënten bij het vergroten van hun welbevinden en hun emotieregulatie (zoals het uiten

van gedachten en gevoelens, opkomen voor eigen behoeftes, eigen keuzes leren maken) en het reguleren van spanning. De hulpvraag en het persoonlijk verhaal van de patiënt zijn altijd het startpunt voor de zorg of behandeling. Het herstelproces van de patiënt is leidend voor tempo en verloop van de behandeling. Er wordt voortdurend aansluiting gezocht bij de wensen en behoeften van de persoon die centraal staat. De vaktherapeut stimuleert het zelfinzicht van de patiënt en geeft hem zoveel mogelijk verantwoordelijkheid. De vaktherapeut vervult de rol van adviseur of coach. De patiënt houdt, waar mogelijk, de regie. In de vaktherapeutische praktijk worden de naasten alleen betrokken op vraag van de patiënt zelf of op indicatie van de betrokken hulpverlener. Zo nodig betreft de vaktherapeut het welzijnsdomein bij de zorg. Hij beschikt over de relevante competenties en kwalificaties en heeft zicht op het aanbod van mogelijkheden in zorg en welzijn (inclusief patiëntenorganisaties). De patiënt kan wisselen van hulpverlener als de klik ontbreekt of de voortgang stagneert. Patiënten benadrukken het belang van geïnformeerd worden over de mogelijkheden van de vaktherapeutische behandelingen, zodat zij zelf kunnen kiezen voor deze vorm van zorg. Zij waarderen vaktherapeutische hulp bij hun herstel vanwege het accent op ervaren, het op een andere manier leren omgaan met gevoelens en de ervaringsgerichte manier van werken.

Kernelementen van goede zorg

Vroege onderkenning en preventie

Vaktherapie wordt ingezet nadat een verwijzing vanwege al gesignaleerde problemen of klachten heeft plaatsgevonden. Personen kunnen bij een (vrijgevestigde) vaktherapeut komen vanuit hun eigen behoefte aan hun gezondheid te werken of klachten en problemen te voorkomen, of op verwijzing van de huisarts. Gericht op preventie kunnen de genoemde transdiagnostische factoren houvast bieden voor een door de patiënt en de vaktherapeut samen gedragen programma.

Diagnostiek

Patiënt (en diens naaste) en hulpverlener treden in overleg om (voorlopige) antwoorden te formuleren op twee vragen:

- Wat is je probleem?
- Hoe is het zo gekomen?

In het onderzoek naar de aard, oorzaken en instandhoudende factoren van de problematiek en naar de mogelijkheden van de patiënt gebruikt de vaktherapeut de specifieke kenmerken van zijn vorm van vaktherapie. Bij psychomotorische diagnostiek bijvoorbeeld geeft de omgang van de patiënt met lichamelijke en beweging informatie over zijn problematiek, bij beeldende therapie zijn omgang met beeldende materialen, gereedschap of technieken. De conclusies bespreekt de vaktherapeut met de patiënt. Het diagnostisch proces resulteert in een beschrijving van de manier waarop de patiënt denkt, voelt en handelt en hoe hij zich uitdrukt en vormgeeft binnen de vaktherapeutische discipline. Bij vaktherapie op indicatie van een regiebehandelaar of huisarts vindt met hen afstemming plaats over de uitkomsten van deze diagnostiek.

Behandeling en begeleiding

Vaktherapie is maatwerk waarin zeer uiteenlopende klachten en problemen behandeld kunnen worden. Het verloop van een vaktherapeutische behandeling is even divers. Er is een grote keuze uit de verschillende werkvormen van dans, drama, beeldend, muziek en beweging. In het proces van diagnose, indicatie en behandeling bepalen vaktherapeut en patiënt gezamenlijk de doelen en de aanpak (wat gaan we doen, hoe verloopt de therapie en wat is de verwachte opbrengst?). Afhankelijk van de setting vindt ook afstemming plaats met de regiebehandelaar.

Monitoring

Bij het regelmatig evalueren van de toestand van de patiënt zijn patiënt, vaktherapeut en eventueel de huisarts of de regiebehandelaar betrokken. Zowel het proces van zorg (bijvoorbeeld de afstemming van de vaktherapeut op de patiënt, aansluiting op hulpvraag, keuze behandelvorm en specifieke vaktherapie) als de (voorlopige) resultaten van de behandeling (doelen en subdoelen, tevredenheid van de patiënt) worden geëvalueerd. De frequentie van monitoring en de wijze waarop (mondeling, met behulp van vragenlijsten) worden afgesproken met de patiënt en eventueel huisarts of regiebehandelaar. De resultaten van de evaluaties worden besproken met de patiënt, beschreven in het dossier en meegenomen in het vervolg van de behandeling.

Herstel, participatie en re-integratie

In de langdurende ggz wordt vaktherapie ingezet bij terugvalpreventie en herstelondersteuning met als basis een samenhangende visie op herstel: op de eigen kracht, burgerschap en eigen regie, met erkenning van de ervaringskennis van patiënten, hun familie en sociale netwerk of persoonlijk steunsysteem. Voor een patiënt betekent herstel het persoonlijke proces waarin hij met een eventuele beperking in het

functioneren probeert de draad weer op te pakken en zijn leven opnieuw inhoud en richting te geven. Behandeling, zorg en ondersteuning staan ten dienste van dit proces.

Organisatie van zorg

Vaktherapeuten werken onder verantwoordelijkheid van een huisarts, regiebehandelaar of als zelfstandig gevestigd vaktherapeut. Vaktherapeuten kunnen worden ingezet met collega's uit (andere) vaktherapeutische disciplines en met collega's uit andere behandel disciplines (interprofessioneel). Er is flexibiliteit in het zorgaanbod (op- en afschalen, avond/weekend).

Vaktherapie kan worden ingezet in de ggz (inclusief kinder- en jeugdpsychiatrie verslavingszorg en forensische psychiatrie); verstandelijk-gehandicaptenzorg; jeugdzorg; speciaal onderwijs; revalidatie; psychogeriatric; verpleeghuiszorg; hulpverlening aan asielzoekers/vluchtelingen; ziekenhuiszorg; welzijnswerk en palliatieve zorg.

In behandelinstellingen werken vaak meerdere vaktherapeutische disciplines binnen een groot behandelteam of zorgprogramma. Vaktherapeuten kunnen zich specialiseren in de behandeling van specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld verslavingszorg, persoonlijkheidsstoornissen, mensen met ernstige trauma's) of binnen bepaalde zorgprogramma's vanuit de keuze voor specifieke methodieken. Vaktherapeuten werken met mensen uit alle leeftijdsgroepen (ouderen, volwassenen, jeugdigen en kinderen).

Schema 2: toeleiding naar (inzet van) vaktherapie

